

МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Страшинська Лариса Володимирівна, к.е.н

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

Мале підприємництво як незамінний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці країни, робить певний внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції та усунення монополізму в здійсненні підприємницької діяльності.

Пропонуючи свою продукцію на товарний ринок для реалізації, малі підприємства сприяють повнішому задоволенню споживчого попиту населення. Вони створюють нові робочі місця, сприяють формуванню середнього класу суспільства.

Загальновизнані переваги малого бізнесу – це мобільність, гнучкість, раціональна організаційна структура підприємства, здатність швидкого пристосування до змін споживчого попиту, оперативність освоєння випуску нової продукції малими партіями, невисокі експлуатаційні витрати.

У цілому в секторі малого підприємництва працює більше 2 млн. осіб, що становить більше 10% зайнятого населення України. Підприємства малого бізнесу створюються в різних галузях економіки. Аналіз показує, що найбільша питома вага діючих малих підприємств у торгівлі та громадському харчуванні (51,4% усіх підприємств малого бізнесу), промисловості (14,0%), будівництві (9,9%), побутовому обслуговуванні (5,2%). У невеликій кількості малі підприємства функціонують у сфері науки (3,3%), транспорту і зв'язку (2,0%), охорони здоров'я (1,7%), в матеріально-технічному постачанні та збуті (1,6%), фінансово-кредитній діяльності, культурі і мистецтві, сільському господарстві (по 0,7%), освіті (0,6%), заготівлях (0,2%) та в ряді інших галузей економіки.

Розвиток малого підприємництва здійснюється в результаті проведення послідовної державної політики у цьому важливому секторі ринкової економіки.

Незважаючи на ряд прийнятих останнім часом вищими органами державної влади і управління нормативних документів, розвиток малого підприємництва в Україні здійснюється у несприятливому макро- та мікросередовищі, є багато проблем, які необхідно вирішувати на різних рівнях. Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу свідчить про те, що значна кількість новостворених малих підприємств не може розпочати свою роботу через відсутність достатнього статутного капіталу, сировини та матеріалів, власних площ і обладнання, практичних навичок та підприємливості працівників у здійсненні бізнесу. Вони мають проблеми виробничого характеру, труднощі в реалізації продукції, формуванні відповідної клієнтури.

Негативно впливають на розвиток малого бізнесу такі стримуючі фактори, як загальний спад вітчизняного товарного виробництва, зростання цін, інфляція, низький рівень платоспроможності населення, корупція. Частка малих та середніх підприємств у валовому внутрішньому продукті України становить лише 9%, тоді як у країнах ринкової економіки – 50-65%, у Росії – близько 10-11%. Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) виробничих малих підприємств дорівнює лише 2,3% від загального обсягу продукції промисловості України.

Результати проведеного дослідження показують, що основними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні є:

- неопрацьованість законодавства як з питань розвитку малого бізнесу, так і підприємництва в цілому;
- високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого підприємництва йти в тіньову економіку;
- недостатня державна фінансово-кредитна та майнова підтримка малих підприємств;
- відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу;
- недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;

- обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення;
- недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності;
- відсутність стимулів для інвестицій.

На наш погляд, основними напрямками подальшого розвитку малого підприємництва в Україні у найближчій перспективі є: формування належної законодавчої бази, сприятливої для розвитку малого бізнесу; вдосконалення фінансово-кредитної підтримки, забезпечення матеріально-технічних та інноваційних умов розвитку малих підприємств; інформаційне та кадрове забезпечення бізнесу; стимулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Важливе значення має фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва. Державну політику щодо його фінансового забезпечення слід проводити у напрямі створення розвинутої мережі фінансово-кредитних установ, страхових фірм, інвестиційних та страхових фондів; розвитку товариств взаємного кредитування та страхування; розробка і впровадження системи стимулювання комерційних банків, які надавали б пільгові кредити малим підприємствам. Доцільно активізувати діяльність Українського фонду підтримки підприємництва, сприяти розвитку регіональних фондів для фінансової допомоги суб'єктам малого підприємництва, розробити чіткий механізм спрямування певної частини коштів, отриманих від приватизації державного майна, на підтримку малих підприємств.

Фінансове забезпечення розвитку малого підприємництва може здійснюватися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, позабюджетних фондів, приватних вітчизняних та іноземних інвесторів.

Становлення малого підприємництва в Україні – тривалий процес, який повинен мати певну етапність, виходячи з економічного стану країни, існуючих проблем на макро- та мікрорівнях.

Література

1. Аржевітін СМ., Кірпот О.Г., Лебединська О.Ю. Концентрація виробництва і малий бізнес в харчовій промисловості. – К.: ГРОТ, 1999 – С. 76-80.
2. Виноградська А. Розвиток малого підприємництва // Економіка України. – 1999. – № 2.
3. Колосов О. Іноземні інвестиції в економіку України: користь чи небезпека // Економіка України – 1999. – № 8.
4. Страшинська Л. Підвищення ефективності роботи малих підприємств в харчовій промисловості. – К.: УДУХТ, 1999.
5. Цишевський В. Малі підприємства в харчовій промисловості України: проблеми та перспективи. – К.: УДУХТ, 2001.

Annotation

In work development of business in Ukraine is analysed, advantages of small business, a modern condition and the most actual problems are determined. It is specified, that development of small business is by all means connected to the state support of small enterprises. The significant attention is allocated to the reasons of braking of development of small business in Ukraine and to the basic directions of its further development.